

ILMASTO-OIKEUTTA

2022

Ari Ekroos

1

Sisällys

- 1. Johdanto: hillitseminen ja sopeutuminen**
 - Laajuus, yleinen/erityinen, tasot
- 2. Kansainvälinen ilmasto-oikeus**
 - Sopimusjärjestelmä lyhyesti
 - ... Kioto ... Pariisi ...
- 3. EU:n ilmastopolitiikka ja –lainsäädäntö**
 - Tavoitteet ja keinot
 - EU:n ”ilmastolakiehdotus”
- 4. Suomen ilmastolainsäädännöstä**
 - Lainsäädäntö ja politiikka
 - Ilmastolaki ja sen uudistaminen

2

Ilmasto-oikeuden käsite

- Mikä tahansa lainsäädäntö, jolla on positiivisia tai negatiivisia vaikutuksia ilmastoon eli
 - **Ilmastonmuutoksen hillitsemiseen**
 - **Ilmastonmuutokseen sopeutumiseen**
- **Voidaan jakaa välittömiä ja välillisiä vaikutuksia omaaviin**
- **Voidaan jakaa myös**
 - Yleiseen (esim. Ilmastolaki, Pariisin sopimus, jne.)
 - Erityiseen (esim. Päästökauppalaki, energiatehokkuussäätely, jne.)
- **Ilmastopolitiikalla vaikutetaan ilmasto-oikeuteen**
 - jaetaan usein sektoreihin, esimerkiksi: energiantuotanto, liikenne, rakentaminen, maankäyttö, maatalous, metsätalous, jätteet, jne.
- **Ohjauskeinot: command/control, economic, information based**

3

Sisällys

1. **Johdanto: hillitseminen ja sopeutuminen**
 - Laajuus, yleinen/erityinen, tasot
2. **Kansainvälinen ilmasto-oikeus**
 - Sopimusjärjestelmä lyhyesti
 - ... Kioto ... Pariisi ...
3. **EU:n ilmastopolitiikka ja –lainsäädäntö**
 - Tavoitteet ja keinot
 - EU:n “ilmastolakiehdotus”
4. **Suomen ilmastolainsäädännöstä**
 - Lainsäädäntö ja politiikka
 - Ilmastolaki ja sen uudistaminen

4

Kansainvälinen ilmasto oikeus

- **Ilmastonmuutosta koskeva Yhdistyneiden Kansakuntien puitesopimus vuonna 1992, voimaan 1994**
 - UN Framework Convention on Climate Change (UNFCCC)
- **Kioton pöytäkirja vuonna 1997, voimaan 2005**
- **Pariisin ilmastososopimus 2015, voimaan 2016**

Pariisin sopimus, 2015

- **Vuoden 2020 jälkeinen aika, ei takarajaa**
- **Tavoitteena rajoittaa ilmaston lämpeneminen selvästi alle 2 celcius-asteen, jopa 1,5 celcius-asteeseen esiteollisesta ajasta**
 - IPCC 2021: 1,5 astetta (Glasgov 2021: uusia keinoja)
- **Nationally determined contributions (NDC)**
 - Sopimusosapuolet ilmoittavat vähennystavoitteistaan

Glasgow 2021

- **Kehotettiin sopimusosapuolia päivittämään päästövähennystavoitteensa ja pitkän tähtäimen vähähiilisyysuunnitelmansa 2022**
- **1,5 asteen tavoitetta tarkastellaan vuosittain**
- **Pariisin sopimuksen sääntökirja täydentyi kansainvälisiä markkinamekanismeja koskevilla säännöillä**
 - pyritään estämään samojen päästövähennysten käyttämistä kahden eri maan kansallisiin tavoitteisiin, ja varmistamaan, että päästövähennyshankkeet ovat lisäisiä muihin toimiin nähden.
 - *Kioton päästövähennysyksiköiden rajoitettu käyttö kuitenkin sallitaan 2030 saakka*
- **Rahoituslupauksia**
- **Raportointisäännöt**

7

COP27 Sharm El-Sheikhissa 2022

- **Onnistumisia**
 - Menetyksiin ja vahinkoihin uuden rahaston perustaminen
 - Kokouksessa saatiin uusia rahoituslupauksia sopeutumiseen
 - Globaalinen sopeutumistavoitteen osalta työ eteni: askeleet eteenpäin tiedossa, v. 2023 pitäisi olla valmiina kehikko, jonka kautta arviointia voitaisiin paremmin tehdä
- **Epäonnistumisia**
 - Ei tarvittavia päästövähennyksiä edelleenkään, jotta 1,5 astetta olisi todellisuudessa saavutettavissa – kokouksessa ei tehty merkittäviä uusia sitoumuksia (toisaalta nyt lähempänä kuin muutama vuosi sitten)
 - Ei vahvaa viittausta fossiilisten polttoaineiden alas ajamiseen
 - Päästöjen vähennykseen tähtäävä uusi työohjelma – vaikuttavuus jäänee rajalliseksi
 - Markkinamekanismeja koskevien yksityiskohtien läpinäkyvyys ja ilmastointegriteetti jää puolustettavaksi tulevilla neuvotteluilla
- **COP 28, 2023/joulukuu, Arabiemiirikunnat**
 - Fossiiliset pois?

8

Sisällys

1. Johdanto: hillitseminen ja sopeutuminen

- Laajuus, yleinen/erityinen, tasot

2. Kansainvälinen ilmasto-oikeus

- Sopimusjärjestelmä lyhyesti
- ... Kioto ... Pariisi ...

3. EU:n ilmastopolitiikka ja –lainsäädäntö

- Tavoitteet ja keinot
- EU:n “ilmastolakiehdotus”

4. Suomen ilmastolainsäädännöstä

- Lainsäädäntö ja politiikka
- Ilmastolaki ja sen uudistaminen

Euroopan unionin ilmastosäätely

- uudistettu päästökauppadirektiivi (2018/410/EU) – muutoksia 2023
- asetus sitovista vuotuisista kasvihuonekaasupäästöjen vähennyksistä jäsenvaltioissa vuosina 2021–2030, ns. taakanjakoastus (2018/842/EU) – muutettu 2023/857/EU
- LULUCF-asetus (2018/841/EU), maankäytöstä, maankäytön muutoksesta ja metsätaloudesta – muutettu 2023/839/EU
- energiaunionin hallintomalliasetus (2018/1999/EU), muutettu 2023
- uusiutuvan energian direktiivi (2018/2001/EU), uusi eli RED III 2023/2413/EU
- energiatehokkuusdirektiivi – uusi 2023/1791/EU
- rakennusten energiatehokkuusdirektiivi (2010/31/EU, muutettu 2012/27/EU ja 2018/844/EU – uudistus kesken

Euroopan unionin ilmastotavoitteet

- **2020-tavoitteet – 20 %, 20 %, +20 %**
 - Päästövähennys (vrt. 1990), energiatehokkuuden parannus, uusiutuvien osuus energiankulutuksesta
- **2030-tavoitteet – 40 %, 32,5 %, +32 %**
 - Päästövähennys (vrt. 1990), energiatehokkuuden parannus, uusiutuvien osuus energiankulutuksesta
- **2050-tavoitteena vähähiilinen yhteiskunta, EU:n ilmastolaki**
 - Ilmastoneutraali 2050 (jotta saavutetaan Pariisin sopimuksen (art. 2) pitkän aikavälin lämpötilatavoite
 - 2030 tavoite: -55% (1990 tasosta)
 - 2040 tavoite komissiolta, siinä budjetti 2030-2050 – tämä tulossa

- **EU ratifioinut Pariisin ilmastosopimuksen**

11

11

Keskeiset instrumentit

- **Päästökauppa - päästökauppadirektiivit**
- **Päästökaupan ulkopuoliset sektorit – taakanjakoasetus**
- **Energiatehokkuus - energiatehokkuusdirektiivit**
- **Uusiutuvien energiantuotantomuotojen tukeminen – uusituvan energian direktiivi (ns. RED II)**
- **Maankäyttö, maankäytön muutos, metsätalous – ns. LULUCF-asetus**

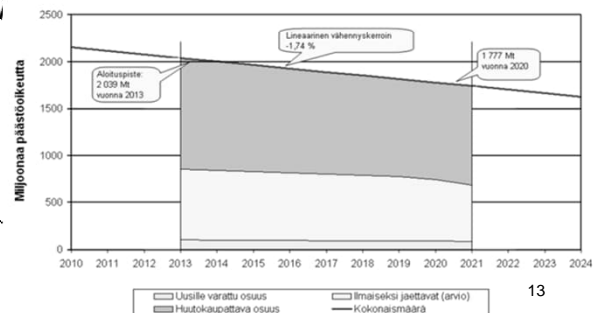
12

12

Päästökauppa kolmannen kauden jälkeen, 2021-2030

- Seuraavalla kaudella (2021-2030) 2,2 % vuosittainen lasku, UUDISTETUSSA 4,4%
- Päästövähennys on 43 prosenttia vuoteen 2030 mennessä verrattuna vuoden 2005 tasoon – UUDISTETUSSA 61%
- *Tehostetaan myös järjestelmän ohjausvaikutusta vahvistamalla vuonna 2019 käynnistyvää niin sanottua markkinavai*

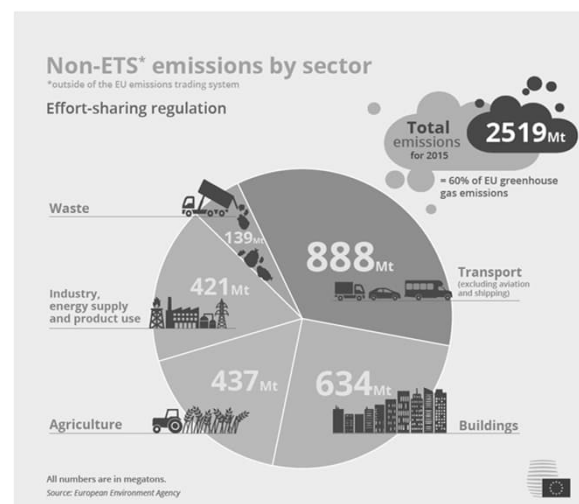
Kuva 24. Päästöoikeuden hinta EU:n päästökaupassa huhtikuusta 2008 toukokuuhun 2023.
Lähde: Ember.

13

Taakanjakoasetus 2021-2030

- Taakanjakoasetus (2018/842/EU)
- Päästökaupan ulkopuoliset alat (liikenne, maatalous, rakennusten lämmitys, jätehuolto)
- Suomen on vähennettävä päästöjään vähintään 39 prosenttia vuoden 2005 tasosta vuoteen 2030 mennessä

14

LULUCF eli maankäyttö, maankäytön muutokset ja metsät

- EUROOPAN PARLAMENTIN JA NEUVOSTON ASETUS (EU) 2018/841 (30.5.2018) maankäytöstä, maankäytön muutoksesta ja metsätaloudesta aiheutuvien kasvihuonekaasujen päästöjen ja poistumien sisällyttämisestä vuoteen 2030 ulottuviin ilmasto- ja energiapolitiikan puitteisiin sekä asetuksen (EU) N:o 525/2013 ja päätöksen N:o 529/2013/EU muuttamisesta
- Metsistä, maatalousmaasta ja kosteikoista vapautuvat päästöt ja nielut (kasvillisuuden ja maaperän sitoma hiilidioksidi)
- Kasvihuonekaasupäästöjä ja nieluja seurataan asetuksessa olevien laskentasääntöjen avulla
- Tavoitteena, että maankäyttösektori sitoisi kasvihuonekaasuja enemmän kuin niitä vapautuu
 - Metsien hiilinielu huomioidaan laskennassa rajoitetusti
 - Laskentaa varten jäsenvaltioiden täytyy laatia metsiä koskeva vertailutaso kausille 2021–2025 sekä 2026–2030.

Energiatehokkuus

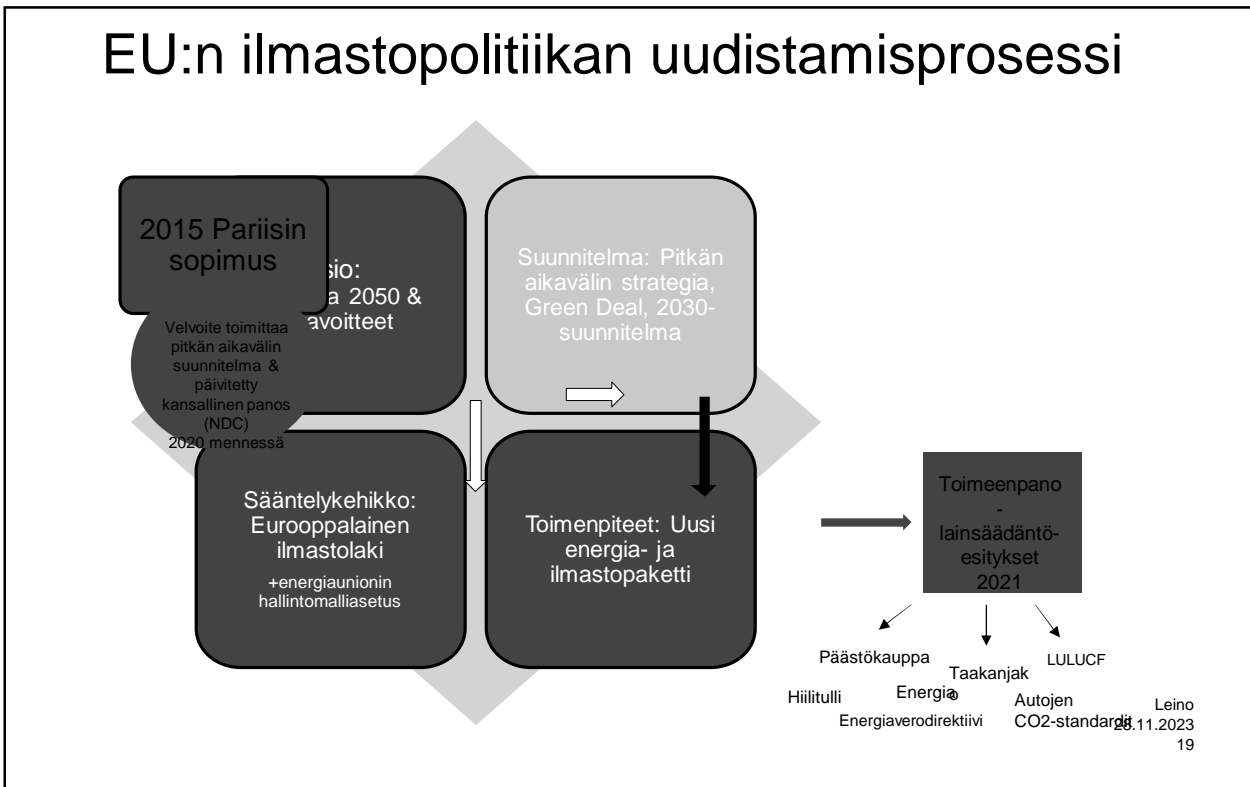
- **Energiatehokkuusdirektiivi (2012/27/EU), tarkistettu 2018/2002/EU -uudistettu**
 - Kansalliset ohjeelliset tavoitteet 2020 mennessä (ei sitovia tavoitteita); kansalliset energiatehokkuussuunnitelmat
 - Yhteinen EU-tason tavoite 32,5%/2030
 - Enerigan säästövelvoite: kunakin vuonna 1.1.2021 – 31.12.2030 välillä saavutettuja uusia säästöjä, joiden määrä on 0,8 prosenttia vuotuisesta loppuenergian kulutuksesta laskettuna 1.1.2019 edeltäneen viimeisimmän kolmivuotiskauden keskiarvosta
 - Muita säännöksiä: energiamarkkinoihin, julkisiin hankintoihin ja rakennuksiin liittyen
- **Rakennusten energiatehokkuusdirektiivi (2010/31/EU) – uudistus kesken**
 - Mm. energiatodistukset, säännökset nollaenergiarakentamisesta (uudet rakennukset vuoden 2020 loppuun mennessä)

Uusiutuvan energian tavoitteet

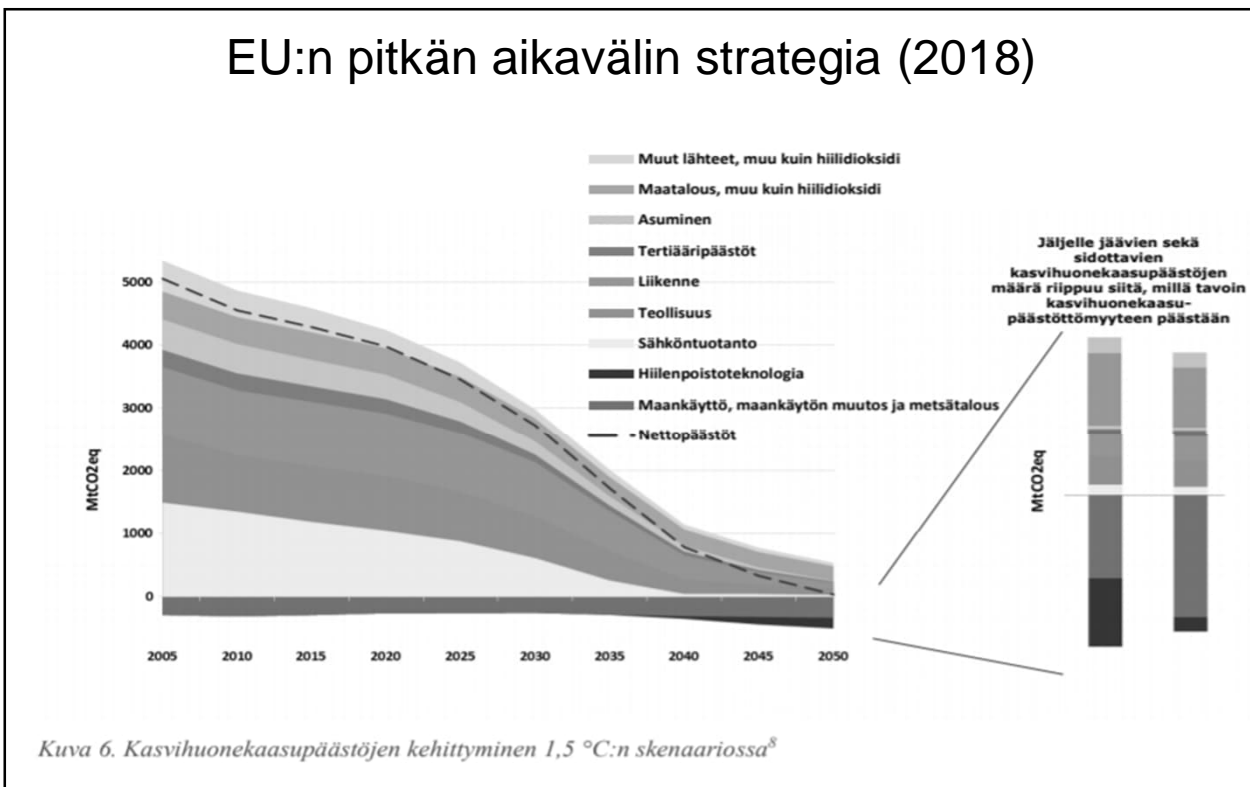
- **RES-direktiivi (2009/27/EY) – uudistettu 2023**
 - *Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2009/28/EY, annettu 23 päivänä huhtikuuta 2009, uusiutuvista lähteistä peräisin olevan energian käytön edistämisestä sekä direktiivien 2001/77/EY ja 2003/30/EY muuttamisesta ja myöhemmästä kumoamisesta*
- **Kansalliset uusiutuvan energian tavoitteet vuoteen 2020 asti**
 - Mm. Suomella 38 % kokonaisloppukulutuksesta, Ruotsilla 49 %, Latviassa 40 %
 - Liikenteen tavoitteet: uusiutuvan osuus 10 % polttoaineesta
- **Vuoden 2020 jälkeen koko EU:n yhteinen tavoite 27 %**

Clean Energy for All Europeans

- **Uusiutuvan energian direktiivi: 32% uusiutuvan energian tavoite 2030 (Ns. RED II)**
 - Kansallisia tavoitteita ei ole määritetty
 - *Jäsenvaltiot antavat ehdotuksensa omasta tavoitteestaan kansallisessa ilmasto- ja energiasuunnitelmassa -> Jäsenmaiden tavoitteita muokataan tarvittaessa niin, että EU kokonaisuutena täyttää asetetun tavoitteen*
 - Direktiivissä sitovat EU-tason kestävyyskriteerit liikenteen biopolttoaineille, bionesteille sekä sähkön- ja lämmöntuotantoon käytettäville kiinteille ja kaasumaisille biomassapolttoaineille

19

20

Green deal – muutti ilmastopolitiikan

- **European Climate Law to enshrine the 2050 climate-neutrality objective into EU law**
 - Sisältö sovittu 2021 (Neuvosto/Parlamentti)
- European Climate Pact to engage citizens and all parts of society in climate action
- 2030 Climate Target Plan to further reduce net greenhouse gas emissions by at least 55% by 2030
- New EU Strategy on Climate Adaptation

21

EU:n ilmastolaki (European Climate Law)

- EUROOPAN PARLAMENTIN JA NEUVOSTON **ASETUS (EU) 2021/1119**, annettu 30 päivänä kesäkuuta 2021, puitteiden vahvistamisesta ilmastoneutraaliuden saavuttamiseksi sekä asetusten (EY) N:o 401/2009 ja (EU) 2018/1999 muuttamisesta (**eurooppalainen ilmastolaki**)
- EU:n **sitova ilmastoneutraalisuustavoite 2050**, jotta saavutetaan Pariisin sopimuksen (art. 2) pitkän aikavälin lämpötilatavoite (artikla 2)
 - 2030 tavoite: -55% (1990 tasosta)
 - 2040 tavoite komissiolta, siinä budjetti 2030-2050
- EU:n päästöt ja poistot (nielut) tasapainossa viimeistään 2050, päästöt netto nolla (artikla 1(1))
- Ehdotuksessa, komissiolle mahdollisuus antaa säännöksiä (artikla 3(1) ja artikla 9) neutraalisuustavoitteen saavuttamiseksi – ei sovitussa -> komissiolle velvollisuuksia uusiksi toimenpiteiksi
- ~~European Scientific Advisory Board on Climate Change (15 jäsentä)~~

22

- EU:n toimet, Fit for 55

Fit for 55 - Tracking Commission proposals

 EU Emissions Trading System (ETS) reform Status: Adopted	 New EU Emissions Trading System for building and road transport fuels Status: Adopted	 Social Climate Fund Status: Adopted
 Effort Sharing Regulation Status: Adopted	 Regulation on Land Use, Forestry and Agriculture (LULUCF) Status: Adopted	 CO2 emissions standards for cars and vans Status: Adopted
 Carbon Border Adjustment Mechanism (CBAM) Status: Adopted	 Renewable Energy Directive Status: Adopted	 Energy Efficiency Directive Status: Adopted
 Alternative Fuels Infrastructure Regulation (AFIR) Status: Adopted	 ReFuel EU Aviation Regulation Status: Adopted	 FuelEU Maritime Regulation Status: Adopted

23

Fit for 55 – EU:n ilmastolainsäädännön uudistaminen (ehdotukset 2021/kesä)

- Päästökauppasektori: -61 % vähennys 2030 (2005 verrattuna) - OK
 - Vuosittain 4,2 % leikkaus 2024 eteenpäin (nyt 2,2 %)
 - + meriliikenne + lämpö/liikenne + lentoliikenne
- Hiilitullimekanismi 2026 (sementti, lannoitteet, rauta, teräs, alumiini, sähkö)
- Taakanjakoasetuksen uudistus (Suomelle -50 %) - OK
- Uusiutuvat energialähteet: sitova tavoite lisätä 1,1 %/vuosi lämmityksessä, 49 % lämmitysenergiasta - Ok
- Energiatehokkuus: EU tavoite 36-39 %, jäsenmaille 1,5 % (aiemmin 0,8 %) – OK (+ Rakennusten energiaterhokkuus – käsittelyssä)

24

Fit for 55 – EU:n ilmastolainsäädännön uudistaminen (ehdotukset 2021/kesä) 2

- LULUCF (maankäyttö): -310 Mt nettonielu 2030 (2018=268Mt) - OK
 - Suomelle 17,8 Mt 2030 (n. 5,7 % EU:n tavoitteesta)
 - 2031 mukaan myös maatalouden päästöt
 - 2035 ilmastoneutraalisuus
- Energiaverodirektiivi: perustaksi energiasisältö/ympäristövaikutukset
 - Veropoikkeukset vain vihreille tuotteille
- Henkilöautot: -55 % 2030, 2035 -100% (polttomoottoriautot pois) - OK
 - Latausinfra: mm. 60 km välein (300 kW/2025, 600 kW/2030)
- Lentopolttoaineiden sekoitevelvoite
- **A**ivojen päästöintensiteetin leikkaukset

25

25

Sisällys

1. **Johdanto: hillitseminen ja sopeutuminen**
 - Laajuus, yleinen/erityinen, tasot
2. **Kansainvälinen ilmasto-oikeus**
 - Sopimusjärjestelmä lyhyesti
 - ... Kioto ... Pariisi ...
3. **EU:n ilmastopolitiikka ja –lainsäädäntö**
 - Tavoitteet ja keinot
 - EU:n ”ilmastolakiehdotus”
4. **Suomen ilmastolainsäädännöstä**
 - Lainsäädäntö ja politiikka
 - Ilmastolaki ja sen uudistaminen

26

26

Kansallinen ilmasto-oikeus

- **YLEISTÄ**
 - Energia- ja ilmastostrategiat
 - Ilmastolaki (609/2015), HE 27/2022, hallituksen esitys eduskunnalle uudeksi ilmastolaiksi
- **LAINSÄÄDÄNTÖÄ**
 - Päästökauppalait
 - CCS-laki
 - Uusiutuvan ja biopolttoaineiden lainsäädäntö
 - MRL (rakentamisen energiatehokkuus)
 - Jne.

Erityistä ilmastolainsäädäntöä

- **Päästökauppalaki** 8.4.2011/311
 - Valtioneuvoston asetus päästökaupan vakiintuneille laitoksille maksutta jaettavien päästöoikeuksien hakemisesta päästökaupakaudelle 2021–2030 21.3.2019/359
- Laki lentoliikenteen päästökaupasta 22.1.2010/34
- Laki Kioton mekanismien käytöstä 2.2.2007/109,
 - 28.9.2007/913, Ympäristöministeriön asetus yhteistoteutushankkeista
- **Laki hiilen energiakäytön kieltämisestä** 29.3.2019/416 (**1.5.2029 KIELLETTY**)
- Laki uusiutuvilla energialähteillä tuotetun sähkön tuotantotuesta 30.12.2010/1396
- Laki biopolttoaineiden käytön edistämisestä liikenteessä 13.4.2007/446
- Laki biopolttoaineista ja bionesteistä 7.6.2013/393
- Laki biopolttoöljyn käytön edistämisestä 29.3.2019/418
- Laki liikenteessä käytettävien vaihtoehtoisten polttoaineiden jakelusta 28.6.2017/478
- Laki eräiden polttoaineiden elinkaarenaikaisten kasvihuonekaasupäästöjen vähentämisestä 9.3.2018/170
- Laki hiilidioksidin talteenottamisesta ja varastoinnista 29.6.2012/416
- Energiatehokkuuslaki 30.12.2014/1429 (huom! rakennukset MRL:ssa)

Energia- ja ilmastostrategiat

- Oikeudellisesti sitomattomia poliittisia strategioita, joissa asetetaan tavoitteita
 - Tavoitteiden saavuttaminen edellyttää käytännössä lainsäädäntöä
- Laaditaan käytännössä hallituskausittain
 - 2001, 2005, 2008, 2013
 - Uusin vuonna 2016: Valtioneuvoston selonteko kansallisesta energia- ja ilmastostrategiasta vuoteen 2030
 - *Esimerkiksi uusiutuvan energian tavoitteita, kivihiilen energiakäytöstä luopuminen, liikenne, alueidenkäyttö...*
 - Uuden strategian laatiminen aloitettu (valmis 2021)
- Energia- ja ilmastotiekartta 2050 (2014)
 - "strategisen tason ohje matkalla kohti hiilineutraalia yhteiskuntaa"
- ~~Marinin hallituksen tiekartta hiilineutraaliin suomeen 3.2.2020~~

Ilmastolaki (423/2022) - 1 §

- LAIN TARKOITUS
- Säädetään tavoitteet ja puitteet Suomen ilmastopolitiikan suunnittelulle ja sen toteutumisen seurannalle. Lain tarkoituksena on:
 - 1) tehostaa ja sovittaa yhteen ilmastonmuutoksen hillitsemiseen ja siihen sopeutumiseen tähtävien toimenpiteiden suunnittelua ja täytäntöönpanon seurantaa;
 - 2) vahvistaa eduskunnan ja yleisön mahdollisuuksia osallistua ja vaikuttaa ilmastopolitiikan suunnitteluun.

Kyseessä on puitelaki, joka sisältää

- Yleiset tavoitteet vuosilukuineen
- Suunnittelujärjestelmän, jonka avulla pyritään tavoitteisiin
 - Kattaa vain taakanjako- ja maankäyttösektorit

Ilmastolaki - 2 §

Lain ja suunnittelujärjestelmän tavoitteet (2 §)

Lain ja sen mukaisen ilmastopolitiikan suunnittelujärjestelmän tavoitteena on osaltaan varmistaa, että:

- 1) ihmisen toiminnasta aiheutuvat kasvihuonekaasujen päästöt vähentyvät ja nielujen aikaansaamat poistumat kasvavat siten, että kasvihuonekaasujen päästöt ovat enintään yhtä suuret kuin poistumat viimeistään vuonna 2035 ja että poistumat kasvavat ja päästöt vähenevät edelleen myös sen jälkeen; - NEUTRAALI 2035
- 2) ihmisen toiminnasta aiheutuvat taakanjako- ja päästökauppasektorin yhteenlasketut kasvihuonekaasujen päästöt ilmakehään vähentyvät vuoteen **2030 mennessä vähintään 60 prosenttia** ja **vuoteen 2040 mennessä vähintään 80 prosenttia verrattuna vuoteen 1990;**
- 3) ihmisen toiminnasta aiheutuvat taakanjako- ja päästökauppasektorin yhteenlasketut kasvihuonekaasujen päästöt ilmakehään vähentyvät **vuoteen 2050 mennessä vähintään 90 prosenttia, mutta pyrkien tasoon 95 prosenttia verrattuna vuoteen 1990;** ja
- 4) kansallisin **toimin sopeudutaan** ilmastonmuutokseen edistämällä ilmastoriskien hallintaa ja ilmastokestävyyttä.

Ilmastolaki – 3-5 § :t

Sovelletamisala

- sovelletaan valtion viranomaisten tehtäviin ilmastopolitiikan suunnitelmien laatimisessa sekä niiden täytäntöönpanon varmistamisessa.
- sovelletaan myös kuntiin, kun ne laativat kuntien ilmastosuunnitelmia ja seuraavat niiden toteutumista.

Vaikutukset muuhun suunnitteluun ja päätöksentekoon

- laaditut suunnitelmat on, noudattaen mitä niistä muissa laeissa erikseen säädetään, otettava huomioon suunniteltaessa ja päätettäessä muun lainsäädännön nojalla kasvihuonekaasujen päästöihin ja poistumiin vaikuttavista ja ilmastonmuutokseen sopeutumista koskevista toimista.

Ilmastonmuutoksen hillitsemistä ja siihen sopeutumista edistävät toimet

- Valtion viranomaisen on edistettävä toiminnassaan tämän lain mukaisten tavoitteiden ja ilmastopolitiikan suunnitelmien toteutumista.

Ilmastopolitiikan suunnittelujärjestelmä

- **Pitkän aikavälin suunnitelmat**
 - 2050 tavoitteena vähintään – 80 % päästövähennys vuoden 1990 tasoon verrattuna
 - Vähintään kerran 10 vuodessa
- **Keskipitkän aikavälin suunnitelmat**
 - Vaalikaudessa
 - Sekä päästökauppa-sektori että sen ulkopuoliset alat molemmissa
- **Kansallinen sopeutusohjelma**
 - tavoitteena on edistää ilmastonmuutoksen aiheuttamien riskien hallintaa ja toimialakohtaista sopeutumista ilmastonmuutokseen
 - Vähintään kerran 10 vuodessa

33

Suunnitelmat

- Ilmastopolitiikan suunnittelujärjestelmässä määritetään kasvihuonekaasujen päästöjen vähentämisen, nielujen vahvistamisen ja ilmastonmuutokseen sopeutumisen tavoitteet sekä niiden saavuttamiseksi tarvittavat toimet eri hallinnonaloilla
- **Pitkän aikavälin suunnitelmat – laadinta vireillä – 10 vuotta**
 - Rinnalla Pariisin sopimuksen mukainen raportti ja ns. Hallintomalliasetuksen mukainen strategia (1.4.2020 annettu strategia)
 - 2050 tavoitteena vähintään – 80 % päästövähennys vuoden 1990 tasoon verrattuna
 - *Marinin hallitusohjelma: hiilineutraali 2035, 2050 tavoitteen päivitys, polku 2030, 2040*
- **Keskipitkän aikavälin suunnitelma (KAISU, 14.9.2017) – uusi 2022 (kerran vaalikaudessa)**
 - linjaa tarvittavat keinot kasvihuonekaasupäästöjen vähentämiseen päästökaupan ulkopuolisella sektorilla eli liikenteessä, maataloudessa, lämmityksessä ja jätehuollossa

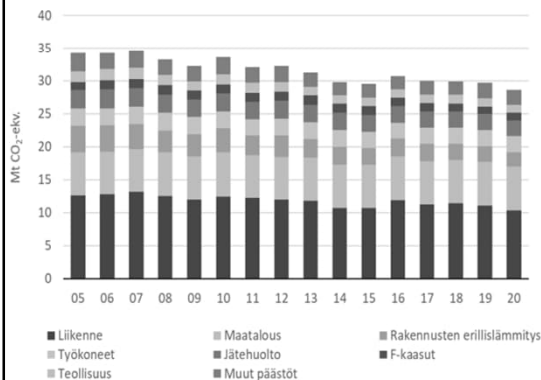
34

Keskipitkän aikavälin ilmastopoliittikan suunnitelma. Kohti hiilineutraalia yhteiskuntaa 2035.

1	Kansainvälinen toimintaympäristö	20	4	Taakanjakosektorin päästövähennystavoitteet	48			
1.1	Kansainväliset ilmastopoliittiset sopimukset	20	4.1	Suomen 2030 tavoite	49			
1.2	Muut kansainväliset aloitteet	21	4.2	Taakanjakosektorin tavoite hiilineutraaluden saavuttamiseksi	51			
1.3	Kansainvälinen yhteistyö	24	5	Taakanjakosektorin nykytilanne	53			
2	EU:n ilmastopoliittika	27	5.1	Nykytoimien riittävyys suhteessa tavoitteisiin	56			
2.1	Tavoitteet ja poliittikakokonaisuudet	27	5.2	Peruskenaaaron laskenta- ja tavoitteet	58			
2.2	EU:n päästökauppajärjestelmä	28	5.3	Sektorikohtainen päästökäytös ja nykytoimet	61			
2.3	Taakanjakoa koskeva sääntely	29	5.3.1	Liikenne	61			
2.4	Maankäyttösektori	30	5.3.2	Maatalous	65			
2.5	Energiankäytön hallintomalli	32	5.3.3	Rakennusten erillislämmitys	71			
2.6	Energiasäädökset	33	5.3.4	Työkoneet	73			
2.6.1	Uusiutuva energia	33	5.3.5	Jätehuolto	77			
2.6.2	Energiatohokkuus	34	5.3.6	F-kaasut	81			
2.6.3	Rakennusten energiatehokkuus	35	5.3.7	Teollisuus	82			
2.6.4	Energiaverotus	35	5.3.8	Muut päästöt	84			
2.7	Kiertotalous	36	6	Päästövähennystavoitteiden saavuttaminen	86			
2.8	Biotalous	37	6.1	Lisätoimien määrittelyn periaatteet	86			
2.9	Ilmastonhallitus	38	6.2	Sektorikohtaiset lisätoimet	87			
3	Suomen ilmastopoliittika	40	6.2.1	Liikenne	87			
3.1	Yleiskuva	40	6.2.2	Maatalous	101			
3.2	Hallitusohjelma	42	6.2.3	Rakennusten erillislämmitys	115			
3.3	Ilmastotähti	44	6.2.4	Työkoneet	121			
3.4	Ilmastopoliittikan suunnittelujärjestelmä	45	6.2.5	Jätehuolto	123			
3.5	Muu sektorilainsäädäntö	46	6.2.6	F-kaasut	125			
3.6	Raportointi ja seuranta	47	6.2.7	Teollisuus ja muut päästöt	128			
			6.3	Poikkeusolosuhteet	129			
			6.3.1	Kuntien ja alueiden ilmastotyö	129			
			6.3.2	Kulituksen hiilijalanjälki	139			
			6.3.3	Julkiset hankinnat	149			
			6.3.4	Kiertotalous	153			
			6.3.5	Biotalous	156			
			7	Toimenpideohjelma tavoitteiden saavuttamiseksi	158			
						7.1	Tavoitteiden saavuttamiseen liittyvät epävarmuudet	162
						8	Ilmastopoliittikan ja ilmansuojelun yhteydet	165
						8.1	Ilmansaasteet ja ilmastomuutos	165
						8.2	Suomen tilanne keskeisten ilmansaasteiden kannalta	165
						8.3	Ilmansuojelusäädökset ja kansainväliset sopimukset	167
						8.4	Kansallinen ilmansuojeluohjelma ja sen toimenpiteet ilmaston kannalta	167
						9	Osallistaminen ilmastosuunnitelman laadintaan	170
						9.1	Kansalaiskysely	170
						9.2	Kansalaisraatit	171
						9.3	Nuorten ja lasten kuuleminen	171
						9.4	Saamelaitosten kuuleminen ja neuvottelu	173
						9.5	Sidosryhmien kuuleminen	174
						9.6	Kijalliset lausunnot	175
						10	Ilmastosuunnitelman vaikutukset	176
						10.1	Taloudelliset vaikutukset	176
						10.2	Ympäristö- ja terveysvaikutukset	179
						10.3	Sosiaaliset vaikutukset	182
						10.3.1	Toimien sosiaalinen oikeudenmukaisuus ja hyväksyttävyys	183
						10.3.2	Yhdenvertaisuuden arviointi	187
						11	Ilmastosuunnitelman toteutumisen seuranta	191
							Lähteet	193

35

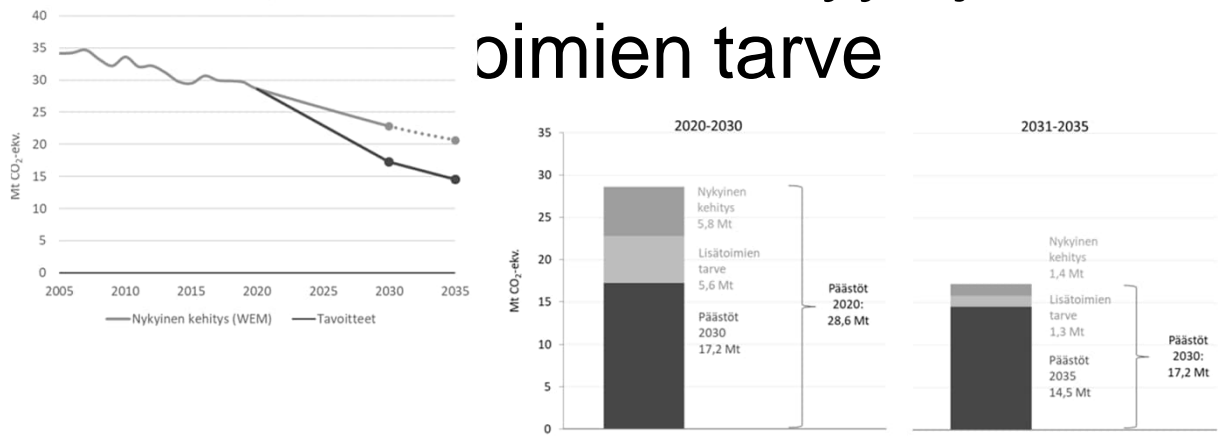
Taakanjakosektorin nykytilanne

	2005	2021	2022	Muutos 05–22 (Mt)	Muutos 05–22 (%)
Liikenne	12,6	9,9	9,8	-2,7	-22 %
Maatalous	6,3	6,3	6,3	0,01	0,2 %
Rakennusten erillislämmitys	4,1	2,2
Työkoneet	2,6	2,5	2,5	-0,1	-5 %
Jätteiden käsittely	3,1	1,8	1,7	-1,4	-44 %
F-kaasut	1,2	0,9	0,8	-0,4	-31 %
Teollisuus	1,7	1,4	1,3	-0,3	-20 %
Muut päästöt	2,6	2,5
Kaikki sektorit yhteensä	34,2	27,5	26,7	-7,5	-22 %

36

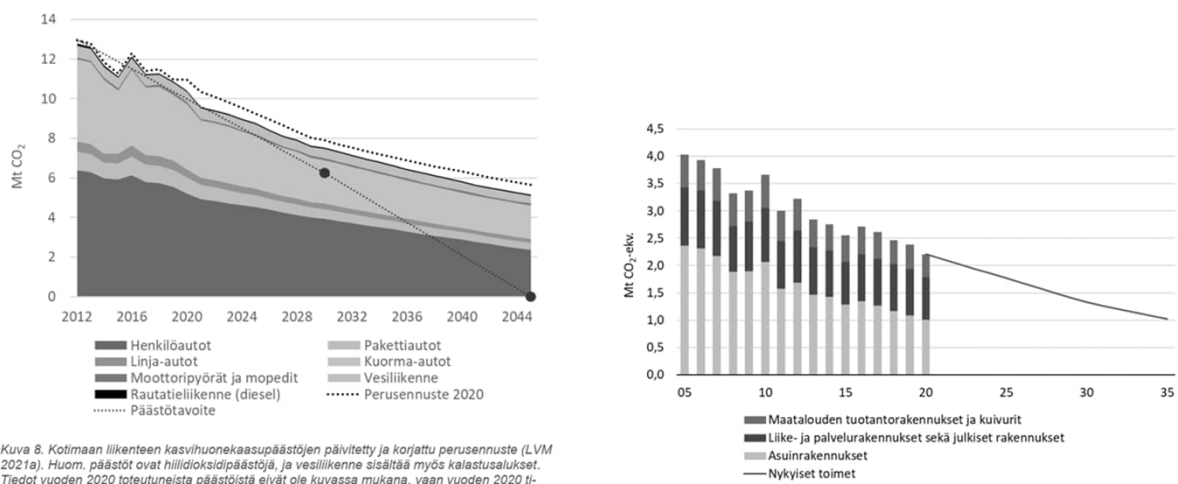
Nykytoimien riittävyys ja toimien tarve

Kuva 6. Nykykehityksellä ja nykyisillä toimilla saavutettavat päästövähennykset ja lisätoimien tarve suhteessa tavoitteisiin vuosina 2020–2030 ja 2031–2035.

37

Liikenne ja rakennusten erillislämmitys - politiikkatoimet: liikenne 1,3 Mt/2030, 0,9/2035

Kuva 8. Kotimaan liikenteen kasvihuonekaasupäästöjen päivitetty ja korjattu perusennuste (LVM 2021a). Huom. päästöt ovat hiilidioksidipäästöjä, ja vesiliikenne sisältää myös kalastusaluksia. Tiedot vuoden 2020 toteutuneista päästöistä eivät ole kuvassa mukana, vaan vuoden 2020 tilanne on tässä vielä ennuste.

38

Rakennusten erillislämmitys, politiikkatoimet - vaikutus päästöihin: 0,7 Mt vuonna 2030.

- Fossiilisesta öljylämmityksestä luopumista tuetaan pientaloissa. Tuki on 4 000 euroa, kun pientalossa siirrytään kaukolämpöön, maalämpöön tai ilma-vesilämpöpumpuun. Öljylämmityksestä luovuttaessa muihin lämmitysmuotoihin avustus on 2 500 euroa.
- Fossiilisesta öljylämmityksestä luopumista tuetaan kuntien, seurakuntien ja yhdistysten omistamissa rakennuksissa, tuki-intensiteetin nosto.
- Asuinrakennusten energia-avustusta jatketaan 2020-luvun aikana.
- Energiatuen myöntämistä uusiutuviin energialähteisiin perustuville lämmitysratkaisuille jatketaan.
- Pyritään varmistamaan tarkoituksenmukaisen tasoinen rahoitus öljylämmityksestä luopumisen investointeihin maaseutuohjelman 2023 alkavalla uudella kaudella.
- Kotitalousvähennyksen enimmäismäärän ja korvausprosentin korotus öljylämmityksestä luovuttaessa.
- Lämmityspolttoaineiden energiasisältöveron korotus 2,7 €/MWh vuoden 2021 alusta.
- Uudisrakentamisen energiatehokkuusmääräyksiä tiukennetaan tulevissa säädosmuutoksissa 10 %:lla.
- Korjausrakentamisen energiatehokkuus- ja järjestelmäkohtaisia vaatimuksia tiukennetaan tulevissa säädosmuutoksissa 10 %:lla.**
- Kevyen polttoöljyn bio-osuuden jakeluvaihteen nostaminen 30 %:iin vuoteen 2030 mennessä.
- Uusiutuvan energian vähimmäisvaatimus uudisrakentamiselle ja laajamittaisille korjauksille.
- Tieliikenteen ja rakennusten lämmityksen EU-tasoinen päästökauppajärjestelmän käyttöönotto. Komission ehdotuksen mukaan päästövähennykset jakautuvat tieliikenteen ohella erillislämmityksen, taakanjakosektorin alaisen kaukolämmön sekä kotitalouksien ja palvelusektorin työkonoiden kesken.
- MMM:n tukia uusiutuvan energian investointeihin tuotantorakennuksissa ja kuivureissa on esitetty jatkettavaksi 2023 alkavalla EU:n yhteisen maatalouspolitiikan YMP-kaudella.
- Vuoden 2021 alusta sähköveroluokka II laskettiin EU:n vähimmäisverotasolle, minkä seurauksena maatalouden sähköverotus aleni ja maatalouden kannusteet sähköistymiseen osaltaan paranivat. Lisäksi energiantensiivisten yritysten veronpalautukseen oikeutettujen ammattimaisten kasvihuoneiden päästöohjaus kasvaa, kun energiantensiivisten yritysten veronpalautukset lämmityspolttoaineilta poistuvat asteittain vuoteen 2025 mennessä. Ammattimaiset kasvihuoneet ovat kuitenkin myös jatkossa oikeutettuja muun maatalouden tapaan maatalouden energiaveron palautukseen öljytuotteista.

39

Suunnitelmat 2, uusia

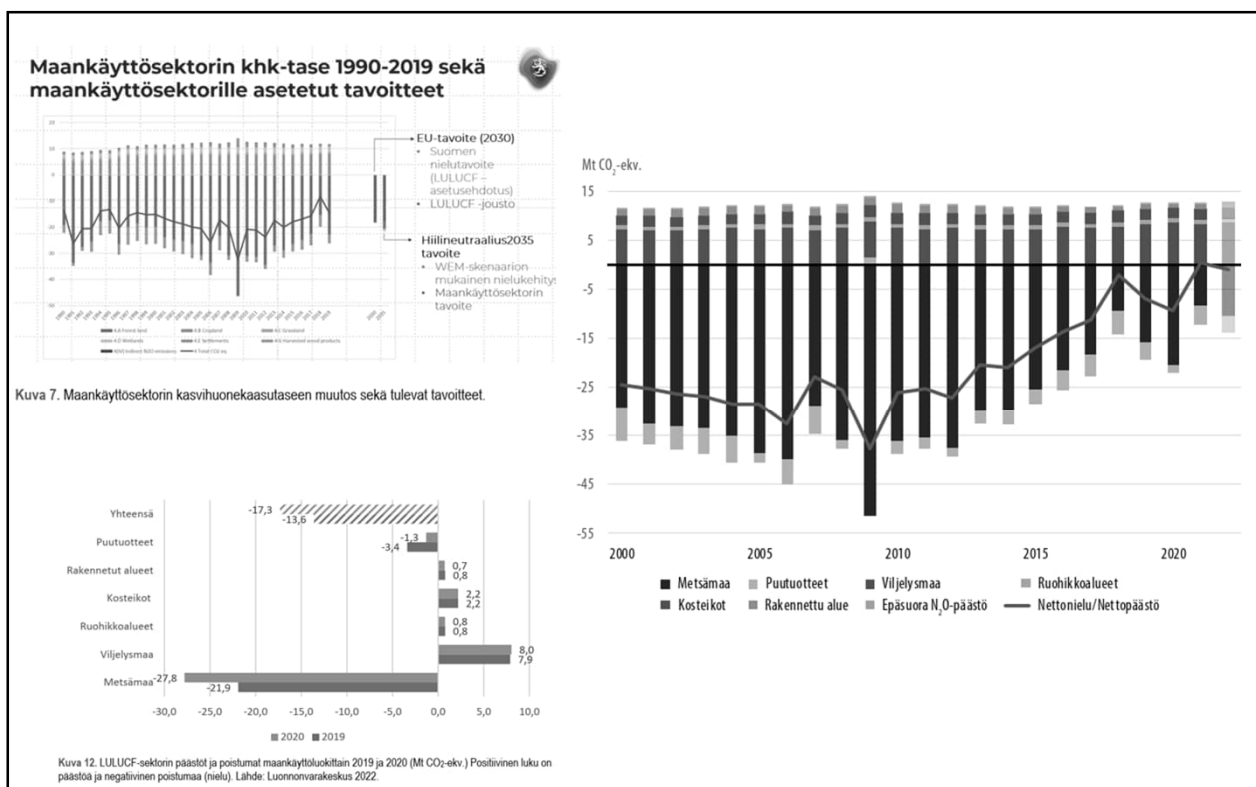
- Maankäyttösektorin ilmastosuunnitelma – uusi**
 - Joka toinen vaalikausi
- Kansallinen ilmastomuutoksen sopeutumissuunnitelma 2022 (20.11.2014), joka toinen vaalikausi (HE)**
 - väliarvionti 3.4.2019
 - Päivitetään
- Ilmastopolitiikan suunnitelmien yleiset vaatimukset**
 - Ilmastomuutoksen hillitsemistä ja siihen sopeutumista koskevat tavoitteet ja toimet on asetettava ilmastopolitiikan suunnitelmissa ajantasaisen tieteellisen tiedon perusteella siten, että otetaan huomioon
 - ilmastonmuutoksen eteneminen, sen todennäköiset myönteiset ja kielteiset vaikutukset,*
 - siihen liittyvät vaarat ja riskit sekä mahdollisuudet onnettomuuksien estämiseen ja niiden haitallisten vaikutusten rajoittamiseen*

40

Maankäyttösektorin ilmastosuunnitelma

- **Maankäyttösektorin ilmastosuunnitelma (MISU)**
 - Maankäyttösektorin ilmastosuunnitelman valmistelutyöryhmän ehdotus (luonnos 14.4.2022)
 - Maankäyttösektorin päästöt ja poistumat lasketaan kuudessa maankäyttöluokassa: metsämaa, viljelysmaa, ruohikkoalueet, kosteikot, rakennettu maa ja muu maa
 - Erityispiiteitä: nielujen pysyvyys, saturaatio, heterogeenisyys, syklisyys, pitkä aikaväli, substituutio, markkinoista johtuva vaihtelu, hiilivuoto, **raportointiin liittyvät epävarmuudet** jne.
 - Tärkeitä: CAP ja metsätalouden toimintaympäristö (86 % maapinta-alasta metsätalousmaata)

41

42

Selonteko eduskunnalle

- Valtioneuvosto antaa eduskunnalle selonteot hyväksymästään:
 - 1) 9 § :ssä tarkoitetusta pitkän aikavälin ilmastosuunnitelmasta;
 - 2) 10 § :ssä tarkoitetusta kansallisesta ilmastomuutokseen sopeutumissuunnitelmasta;
 - 3) 11 § :ssä tarkoitetusta keskipitkän aikavälin ilmastosuunnitelmasta;
 - 4) 12 § :ssä tarkoitetusta maankäyttösektorin ilmastosuunnitelmasta.

Kunnan ilmastosuunnitelma (14 a §)

- Kunnan on laadittava taikka päivitettävä ilmastosuunnitelma vähintään kerran valtuustokaudessa. Suunnitelmassa on oltava:
 - 1) tavoite kasvihuonekaasujen päästöjen vähentämisestä kunnassa;
 - 2) toimet, joilla kasvihuonekaasujen päästöjä vähennetään kunnassa;
 - 3) tiedot kasvihuonekaasujen päästöjen kehityksestä kunnassa;
 - 4) tiedot suunnitelman toteutumisen seurannasta;
 - 5) muut kuin 1–4 kohdassa tarkoitetut tarpeelliseksi katsotut seikat.
- Jos kunta asettaa suunnitelmassa ilmastomuutokseen sopeutumista koskevia tavoitteita tai toimia, on otettava huomioon mainitun momentin 4 kohdassa tarkoitettu tavoite.
- Kunnan ilmastosuunnitelman hyväksyy valtuusto. Kunnan on seurattava suunnitelman toteutumista.
- Suunnitelma on otettava huomioon kuntalain (410/2015) 37 § :ssä tarkoitetussa kuntastrategiassa sekä 115 § :ssä tarkoitetussa toimintakertomuksessa.
- HALLITUSOHJELMAN MUKAAN SÄÄNNÖS KUMOTAAN

Toteutumisen seuranta (12 §)

- **Valtioneuvoston on seurattava ilmastopolitiikan suunnitelmien toteutumista riittävästi sen toteamiseksi**, saavutetaanko suunnitelmien mukaisilla politiikkatoimilla niissä asetetut ilmastonmuutoksen hillitsemistä ja sopeutumista koskevat tavoitteet. Seurannan perusteella valtioneuvosto päättää tarvittaessa tavoitteiden saavuttamiseksi tarvittavista lisätoimista.
- Valtioneuvoston on seurattava **päästövähennystavoitteen riittävyttä ajantasaisen ilmastonmuutoksen etenemistä koskevan tieteellisen tiedon perusteella sekä sen varmistamiseksi, että tavoite täyttää Suomea sitovien kansainvälisten sopimusten ja Euroopan unionin lainsäädännön mukaiset velvoitteet**.
- Ilmastopolitiikan suunnitelmiin sisältyvien **päästökehitysarvioiden toteutumista on seurattava kansallisessa kasvihuonekaasujen inventaariojärjestelmässä vuosittain** tuotettujen Suomen kasvihuonekaasupäästöjä koskevien tietojen perusteella. Lisäksi suunnitelmien seurannassa on huomioitava kansallisessa politiikkatoimien raportointijärjestelmässä tuotetut tiedot.
- Seurannan tuloksista on **tiedotettava yleisölle riittävästi**.

Ilmastolain toteutusta

- **Vuosittainen ilmastokertomus**
 - Päästö- ja poistumakehitys
 - Arvio suunniteltujen toimien riittävydestä
 - Keskipitkän aikavälin suunnitelmassa asetettujen päästövähennystavoitteiden saavuttaminen ja tarvittavat lisätoimet
- **Kukin ministeriö vastaa hallinnonalansa ilmastopolitiikan suunnittelusta**
- **Ilmastopaneeli**
 - tieteellinen ja riippumattoman asiantuntijaelin ilmastopolitiikan suunnittelun ja sitä koskevan päätöksenteon tueksi

Muutoksenhaku (21 b §)

- Muutoksenhaussa hallintotuomioistuimeen noudatetaan oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annettua lakia (808/2019), jollei tässä laissa toisin säädetä.
- Sellaisesta tämän lain 16 § :n 1 momentissa tarkoitettua valtioneuvoston päätöksestä, jossa todetaan lisätoimien tarve, saa valittaa vain 17 § :n 1 momentissa tarkoitettun päätöksen yhteydessä.
- Valitusoikeus ilmastopolitiikan suunnitelmaa koskevasta valtioneuvoston päätöksestä on:
 - 1) sillä, jonka oikeutta, velvollisuutta tai etua ilmastonmuutoksen tai sen hillitsemisen vaikutukset tai siihen sopeutuminen voivat erityisellä tavalla koskea;
 - 2) 1 kohdassa tarkoitettujen henkilöiden etuja sääntöjensä mukaan edustavalla valtakunnallisella rekisteröidyllä yhdistyksellä tai, jos ilmastonmuutoksen tai sen hillitsemisen vaikutukset tai siihen sopeutuminen voivat erityisellä tavalla koskea maan tiettyä aluetta tai sen osaa, vastaavanlaisella paikallisella tai alueellisella yhdistyksellä;
 - 3) sellaisella valtakunnallisella rekisteröidyllä yhdistyksellä tai säätiöllä, jonka tarkoituksena on luonnon-, terveyden- tai ympäristönsuojelun edistäminen;
 - 4) maakunnan liitolla, jos ilmastonmuutoksen tai sen hillitsemisen vaikutukset tai siihen sopeutuminen voivat erityisellä tavalla koskea maakunnan aluetta;
 - 5) valtakunnallisella valtion viranomaisella, jonka toimialaan liittyviä yleisiä etuja ilmastonmuutoksen tai sen hillitsemisen vaikutukset tai siihen sopeutuminen erityisellä tavalla koskevat, sekä muulla valtion viranomaisella, jonka toimialaan ja toimialueeseen liittyviä yleisiä etuja ilmastonmuutoksen tai sen hillitsemisen vaikutukset tai siihen sopeutuminen erityisellä tavalla koskevat;
 - 6) saamelaiskäräjillä;
 - 7) kolttien kyläkokouksella.

Muutoksenhaku (21 b §) 2

- Edellä 2 momentin 1—2 ja 4—5 kohdassa tarkoitettun valittajan on valituksessaan esitettävä selvitys siitä, **mihin erityiseen tapaan valitusoikeus perustuu.**
- Jos valituksen yhteydessä ei ole esitetty valitusoikeuden perusteena olevaa **erityistä tapaa**, hallintotuomioistuin voi jättää valituksen tutkimatta varaamatta valittajalle tilaisuutta täydentää valitustaan.
 - YmV (YmVM 15/2022), perustelut:
 - *Valiokunta ehdottaa pykälän 3 momentin muuttamista siten, että viittaukset erityiseen "syyhyn" muutetaan viittauksiksi erityiseen "tapaan" siten kuin edellä 2 momentissa.*
 - *Perustuslakivaliokunta katsoo lausunnossaan myös, että hallituksen esityksestä ei ilmene riittävän täsmällisesti 21 b § :n 2 momentissa tarkoitettun erityisellä tavalla koskemisen vaatimuksen ja 21 b § :n 3 momentissa säädetyn erityisen syyn keskinäinen suhde. Pykälän 3 momentissa tarkoitettulla erityisellä syyllä viitataan 2 momentissa tarkoitettuun erityisen tavan vaatimukseen. Valiokunta selvittää, että kyseessä on sama kriteeri, joka on vain muotoiltu hieman poikkeavasti kyseisissä momenteissa. Perustuslakivaliokunnan lausuntoon viitaten valiokunta ehdottaa sääntelyn täsmentämistä muuttamalla sanamuodot eri momenteissa vastaamaan toisiaan siten kuin yksityiskohtaisissa perusteluissa lähemmin todetaan. (PeVL 66/2022)*
- Päätös voidaan panna täytäntöön muutoksenhausta huolimatta, jollei muutoksenhakutuomioistuin toisin määrää.
- Muutoksenhausta kunnallisen viranomaisen päätökseen saadetaan kuntalaissa.

Yleisiä huomiota ns. ilmastokanteista

- Ilmastokanteiden taustalla ihmisoikeuksien lisäksi myös muuta ylikansallista sääntelyä (erityisesti kv. ympäristösopimuksia, kv. tapaoikeutta (no harm principle), soft law:ta) sekä ympäristöoikeudellisia periaatteita (erityisesti ns. varovaisuusperiaate)
- Vallan kolmijako-oppi ja tuomioistuinten rooli
 - Valtionsisäisesti selkeä, mutta kansainvälisen oikeuden suhde kansalliseen lainsäätäjään näyttää muotoutuvan jossakin määrin toiseksi
- Suomessa hallintovalitus valtioneuvoston ilmastovuosikertomuksesta eduskunnalle (tiedot 28.11.2022)
 - Ilmastolaki mahdollistaa muutoksenhaun ilmastolain mukaisista päätöksistä
 - Erityiset muutoksenhakua koskevat säännökset voimaan 1.3.2023 (tätä ennen oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetun lain (808/2019) mukaisesti

Hallintovalitus vuosikertomuksesta

- Ilmastolain mukainen valitusasia (SLL ja Greenpeace)
- HE 239/2022 sisältämä muutoksenhakusäännös ei ole voimassa -> oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetun lain (808/2019, HOL) mukainen valitusasia
- Prosessin edellytykset (valituskelpoisuus ja valitusoikeus)
 - Valituskelpoisuus (HOL 6 §):
 - Valittamalla saa hakea muutosta päätökseen, jolla viranomainen **on ratkaissut hallintoasian tai jättänyt sen tutkimatta.**
 - Valittamalla ei saa hakea muutosta päätökseen, joka koskee vain asian valmistelua tai täytäntöönpanoa. Valittamalla ei myöskään saa hakea muutosta hallinnon sisäiseen määräykseen, joka koskee tehtävän tai muun toimenpiteen suorittamista.
 - Valitusoikeus hallintopäätöksestä (HOL 7 §) (ilmastolain muutos ei voimassa)
 - Hallintopäätökseen saa hakea muutosta valittamalla se, johon päätös on kohdistettu tai jonka oikeuteen, velvollisuuteen tai etuun päätös välittömästi vaikuttaa ja se, jonka ~~valitusoikeudesta laissa erikseen säädetään.~~

KHO 2023:62

- Valtioneuvosto oli antanut eduskunnalle ilmastolaissa tarkoitetun ilmastovuosikertomuksen.
- Muutoksenhakijat vaativat korkeimmassa hallinto-oikeudessa, että valtioneuvoston päätös kumotaan ja asia palautetaan valtioneuvostolle uuteen valmisteluun. Valituksen mukaan ilmastovuosikertomuksessa ei ollut esitetty laissa säädettyä arviota tavoitteiden saavuttamiseksi tarvittavista lisätoimista, vaikka ennen vuosikertomuksen antamista saadut tiedot maankäyttösektorin hiilinielujen romahtamisesta olivat osoittaneet tällaiset lisätoimet tarpeellisiksi. Jättäessään laissa säädetyn päätöksen tekemättä valtioneuvosto oli muutoksenhakijoiden mukaan toiminut vähintäänkin passiivisesti niin, että asianosaisen oikeusturva ja perusoikeuksien turvaaminen edellyttivät mahdollisuutta hakea muutosta valtioneuvoston ratkaisuun, vaikka asiassa ei ollut tehty varsinaista hallintopäätöstä.

KHO 2023:62, jatkuu

- Korkein hallinto-oikeus **ei tutkinut valitusta**. Korkein hallinto-oikeus totesi, ettei valtioneuvoston päätös ilmastovuosikertomuksen antamisesta eduskunnalle ollut hallintopäätös, johon voitiin hakea muutosta valittamalla. Korkein hallinto-oikeus katsoi, että valtioneuvoston päätösmenettelyn lainmukaisuuden arvioiminen muutoksenhakijoiden tarkoittamalla tavalla voisi tulla tuomioistuimen tutkittavaksi sellaisessa tapauksessa, että päätöksen tekemättä jättäminen tuossa vaiheessa johtaisi ilmastolain vastaiseen lopputulokseen tai että valtioneuvoston tosiasiallinen toiminta osoittaisi, ettei sillä ole tarkoitusta tehdä asianmukaisia päätöksiä laissa edellytettujen tavoitteiden ja velvoitteiden saavuttamiseksi riittävän nopealla aikataululla. Korkein hallinto-oikeus totesi, ettei valtioneuvosto ollut ilmastovuosikertomuksen antamisen yhteydessä tehnyt päätöstä hiilinielujen vähenemisen edellyttämistä toimista tai tällaisten toimien tarpeettomuudesta taikka jättänyt mainittuja toimenpiteitä koskevaa asiaa tutkimatta. Asiassa saadun selvityksen perusteella ei myöskään voitu päätellä, että valtioneuvoston ratkaisu olisi tässä vaiheessa tarkoittanut ilmastolain tavoitteiden ja velvoitteiden noudattamisen lainvastaista laiminlyöntiä. Valtioneuvoston ratkaisua asiassa ei voitu pitää valituskelpoisena hallintopäätöksenä, joten valitus oli jätettävä tutkimatta. (Ään. 3–2)